

Ковбаса Валерія Олександрівна,

студентка II курсу (групи БТм-1-24-2.0д),
спеціальності ВВ 88 Філологія;
Бібліотечна, інформаційна та архівна справа
Факультету української філології,
культури та мистецтва
Київського столичного університету
імені Бориса Грінченка.

Куц Олена Вадимівна,

студентка II курсу (групи БТм-1-24-2.0д),
спеціальності ВВ 88 Філологія;
Бібліотечна, інформаційна та архівна справа
Факультету української філології,
культури та мистецтва
Київського столичного університету
імені Бориса Грінченка.

Погребова Зоя Сергіївна,

студентка II курсу (групи БТм-1-24-2.0д),
спеціальності ВВ 88 Філологія;
Бібліотечна, інформаційна та архівна справа
Факультету української філології,
культури та мистецтва
Київського столичного університету
імені Бориса Грінченка.

Яценко Дар'я Іванівна,
студентка II курсу (групи БТм-1-24-2.0д),
спеціальності ВВ 88 Філологія;
Бібліотечна, інформаційна та архівна справа
Факультету української філології,
культури та мистецтва
Київського столичного університету
імені Бориса Грінченка.

Наукові керівники:

Т. І. Вірченко, доктор філологічних наук, професор кафедри української літератури, компаративістики і грінченкознавства Факультету української філології, культури та мистецтва Київського столичного університету імені Бориса Грінченка;

Н. О. Блохіна, старший викладач кафедри української літератури, компаративістики і грінченкознавства Факультету української філології, культури та мистецтва Київського столичного університету імені Бориса Грінченка.

П'ЄСА О. МИКОЛАЙЧУКА-НИЗОВЦЯ «ЗНІМІТЬ З НЕБЕС ОФІЦІАНТА, АБО НАВІЩО НАМ ТОРІШНІЙ СНІГ»: СПРОБА ТЕКСТОЛОГІЧНОГО ПРОЧИТАННЯ

Стаття присвячена текстологічному аналізу двох редакцій п'єси Олега Миколайчука-Низовця «Зніміть з небес офіціанта, або Навіщо нам торішний сніг», що дозволяє простежити еволюцію авторського стилю та драматургічного

мислення. У центрі уваги – порівняння лексичних змін, структурних доповнень і розширеного ремаркового шару, який суттєво впливає на формування сценічної логіки, психологічної мотивації персонажів і темпоритму п'єси. Залучено інтерв'ю драматурга, що дає змогу реконструювати творчу лабораторію автора та його розуміння драматургії як відкритої системи, здатної змінюватися відповідно до соціальних викликів і досвіду глядача. Аналіз дозволяє визначити місце твору в контексті сучасної української драматургії «перехідної доби» та окреслити перспективи його сценічних інтерпретацій, у яких текст постає як багатшаровий і рухомий драматичний організм.

Дослідження виконано в межах навчального проекту під час опанування дисципліни «Текстологічний практикум».

Ключові слова: текстологія; сучасна драматургія; редакції п'єси; ремарки; конфлікт; персонажність; сценічний текст.

Постановки проблеми дослідження. Сучасні філологічні дослідження все більше послуговуються напрацюваннями текстологічних студій, що у свою чергу дозволяють реконструювати історії створення текстів і сприяють появі множинних інтерпретацій та їхніх наступних аналізів. О. Іліаді у «Проблемах текстології та дискурсології» наголошує також на другому термінологічному смислі поняття, яке за словами науковця «дорівнює лінгвістиці тексту» (Іліаді, 2023: 10). Специфіка ж текстологічного аналізу художнього – у тому числі і драматургічного – тексту полягає у компаративному аналізі редакцій, різних версій й інших рукописів, що мають відношення до процесу його написання; можливості потрапити за лаштунки лабораторії митця, дослідити процес перетворення ідеї, нотатки, у повноцінний, завершений літературний твір. Як зазначав М. Гнатюк: «будь-який твір – це процес генезису, спрямований на безкінечне перетікання значень» (Гнатюк, 2011: 92), і саме завдяки текстологічному аналізу стає можливим цей рух і – що є важливим для нашого дослідження – відтворення драматургічного мислення автора – логіки побудови конфлікту п'єси, її ритму, стратегії роботи з наративом і персонажами та інших надважливих деталей.

Мета статті – здійснити комплексний текстологічний аналіз двох авторських редакцій п'єси Миколайчука-Низовця «Зніміть з небес офіціанта, або Навіщо нам торішній сніг» з метою виявлення механізмів становлення драматургічного мислення автора. **Завданням дослідження** є простеження еволюції структурних, лексичних і ремаркових змін між редакціями 2004 та 2019 років, а також визначення

того, як ці трансформації впливають на образну систему п'єси, типи конфліктів, особливості персонажності та побудову сценічної дії. Особлива увага приділена саморефлексивним коментарям драматурга, що дозволяють відтворити логіку його творчого процесу та окреслити динамічний характер твору, відкритого до майбутніх модифікацій.

Виклад основного матеріалу. Сучасна українська драматургія кінця XX – початку XXI ст. формується в умовах культурного зламу та втрати спадкоємності. Т. Вірченко, спираючись на міркування Н. Лебединцевої й І. Бондаря-Терещенка, визначає її як явище «перехідної доби» (Вірченко, 2012: 93), позначене ігровістю, іронізацією та зміною поколінь. Дослідники виокремлюють ключові напрями художніх пошуків – від біографічного й неміфологічного до експериментального, відзначаючи роль ігрових структур, жанрово-міфологічних трансформацій і кризи героя (Вірченко, 2012). Окремі поетики сучасних авторів (О. Ірванець, Л. Подерв'янський, О. Миколайчук-Низовець) демонструють оновлені наративні моделі, що є важливим контекстом для аналізу п'єси «Зніміть з небес офіціанта, або Навіщо нам торішній сніг».

П'єса вирізняється використанням «ірреального» хронотопу та специфічних типів конфлікту й персонажності. Н. Юган розглядає її як твір із моральним конфліктом, де статичний герой-«антимитець» інтегрований у поетику фантазмагорії (Юган: 2012). Така інтерпретація вписує творчість О. Миколайчука-Низовця у контекст української драматургії 2000–2010-х рр., де фантастичні моделі оновлюють драматичне мислення й дозволяють досліджувати екзистенційні проблеми та внутрішні суперечності персонажів (Юган, 2012).

У власному інтерв'ю «Алхімія часу» (2021) драматург підкреслює біографічний і документальний підхід до п'єс, зокрема «Зніміть з небес офіціанта...» Сюжетні рішення формуються під впливом реальних подій, а герої «ведуть» розвиток твору. Драматургія виконує функцію соціальної діагностики й аналізу сучасності. Вона робить ситуації та персонажів життєвими і достовірними, демонструє уважність до деталей і встановлює особливий зв'язок із публікою (Миколайчук-Низовець, 2021).

У текстологічному аналізі п'єси важливо врахувати авторські міркування щодо природи драматургії та роль часу у формуванні театрального тексту. У своїх інтерв'ю драматург наголошує, що його твори формуються з особистих спостережень і життєвих епізодів, а не з суто літературних конструкцій. Автор прямо зазначає, що ця п'єса може зазнати ще не однієї редакції, оскільки її смислова структура змінюється відповідно до запитів людей та нових соціальних обста-

вин. Тому навіть редакція 2019 року для нього не є остаточною, а скоріше відкритим етапом тривалого процесу драматургічного дозрівання. Відкритість до майбутніх модифікацій вказує на динамічну природу твору і на його здатність реагувати на культурні трансформації.

Функціональність ремарок і реплік в обох редакціях визначає ритм і психологічну структуру п'єси. У редакції 2004 року ремарки мінімальні, здебільшого технічні: «Офіціант не рухається» або «Вибігає за куліси, швидко повертається тягнучи за коси... ляльку» (Страйк ілюзій, 2004: 148; 143). Це підкреслює майже гротексний характер взаємодій. У редакції 2019 року ремарковий шар розширюється: з'являються детальні інтонаційні й емоційні вказівки, наприклад: «Хапає ляльку і з несамовитими криками бігає по сцені, імітуючи дикунів» або «Втомлено сідає за стілик...» (Миколайчук-Низовець, 2019: 332; 329). Ці уточнення виконують не декоративну, а конструктивну функцію – створюють психологічну мотивацію поведінки персонажів та формують сценічний темпоритм.

Порівняння редакцій дозволяє виокремити групу лексичних змін, що уточнюють інтонаційний малюнок п'єси. Наприклад, у ранній редакції Альфонсо говорить піднесено: «Мій варшавський сніг...» (Страйк ілюзій, 2004: 144) (про Дорогу), у редакції 2019 року репліка лишається, але й додається більш іронізований та життєвий опис: «Пані має осьмнадцять років і до курви мами месьонцев!» (Миколайчук-Низовець, 2019: 329). Заміна лексем змінює темперамент сцени: пафосна стилізація поступається більш розмовній і динамічній манері. Подібні трансформації простежуємо і в образі Альфонсо: його фраза «А вони мене як люблять! Ще більше» (Страйк ілюзій, 2004: 141) набуває самозакохано-комічної модальності у пізнішій редакції: «Ще б пак, як взагалі такого чоловіка, як я, можна не любити?!» (Миколайчук-Низовець, 2019: 325).

Доповнення й розширення реплік п'єси мають різне функціональне навантаження. Частина з них націлені на посилення емоційності – так, сцена запрошення дівчат у редакції 2019 року створює драматичну напругу: «Я так довго йшов до цієї миті, що вже й просльозитись немає сил» (Миколайчук-Низовець, 2019: 327). Драматург також впорядковує діалог і позбувається фрагментів, що тягнуть дію назад: у другій редакції відсутній жарт про першу дружину, який може бути вилучений задля психологічної чистоти сцени замовлення снігу та кави.

Зміни в ремарках продиктовані і потребою зберегти логіку подій і логіку формування характеру. У 2004 році сцена танго з офіціантом виглядає гротесково статично: «Намагається наступити у танці на ногу... Нарешті йому вдається...»

(Страйк ілюзій, 2004: 148). У 2019 році ця сцена отримує матеріальну мотивацію: Альфонсо кладе купюру, а офіціант на повторне питання чи сильно болить нога відповідає «Не дуже» (Миколайчук-Низовець, 2019: 336). Це не просто розширення дії – це підкреслення владно-грошової гри між персонажами. Так само деталізовані рухи жіночих персонажів дають зрозуміти, що вони не «ляльки», а проєкції пам'яті, які існують у напівреальному просторі.

Помітним є режисерське мислення автора. Розширені ремарки типу «погойдується», «зникає за лаштунками», «дивиться у люстерко» або «кладе купюру» (Миколайчук-Низовець, 2019; Страйк ілюзій, 2004) свідчать про тяжіння до створення сцени як візуального жесту, а не тільки вербального тексту. О. Миколайчук-Низовець вибудовує драму так, ніби вже бачить її постановку: композиція нагадує монтаж, а діалоги – репетиційні імпровізації. Це відрізняє нову редакцію року від попередньої, яка була значно ближчою до літературної моноп'єси, що існує переважно у словесному вимірі.

Узагальнюючи зміни, можемо говорити про три основні групи текстологічних трансформацій: лексичні уточнення, структурні додавання й ремаркове розширення. Лексичні зміни увиразнюють інтонацію; нові репліки – посилюють емоційність; ремарки – формують психологічну й сценічну логіку. Завдяки цьому п'єса переходить від абсурдистської мініатюри 2004 року до психологічної драми пам'яті 2019 року. Проте навіть дві авторські версії не вичерпують можливостей твору: як сам драматург зазначає, вона може продовжувати змінюватися.

І, нарешті, важливо врахувати театральну природу драматургії. Попри наявність двох авторських редакцій, на сцені ми завжди зустрічаємо третю – режисерську. Постановники інтерпретують ремарки, переосмислюють темп, іноді переставляють акценти й навіть вибудовують інший ідейний фокус. Таким чином, сценічна п'єса вже не тотожна жодному з авторських текстів. Вона стає окремою версією, створеною на основі драматургії О. Миколайчука-Низовця, але реалізованою через мову театру. Саме тому ця п'єса – жива система, відкрита до нових редакцій, нових читачів і нових сценічних життів.

Висновки і перспективи подальших досліджень. У результаті текстологічного аналізу двох редакцій п'єси «Зніміть з небес офіціанта, або Навіщо нам торішний сніг» можна стверджувати, що драматург, посилюючи ремарковий шар, оновлюючи лексику та перебудовуючи структуру діалогів, досягає якісно іншого рівня драматургічної виразності. Зміни у тексті дозволяють автору перемістити

акценти з майже абсурдистської ігрової моделі ранньої редакції на психологічно вмотивований, внутрішньо драматичний простір новішої версії. П'єса набуває складнішої емоційної архітектоники, а персонажі глибшої мотивації; так, автор не лише удосконалює інтонаційний і сценічний малюнок твору, а й трансформує його генетичну природу: від гротескної фантазмагорії до драми пам'яті та переживання. Перехід від мінімалістичних ремарок до розгорнутих психологічних індикаторів поведінки героїв дозволяє драматургу більш точно керувати темпоритмом і внутрішньою логікою сценічного світу.

Подальші розвідки в цьому напрямі відкривають низку перспектив. Тут з'являється можливість ширшого дослідження авторських стратегій саморедагування як форми драматургічного мислення й специфічного внутрішнього діалогу автора з власним текстом. Подальші студії можуть зосередитися на зіставленні цих редакцій із режисерськими трактуваннями, адже саме на сцені текст остаточно проявляє свою багатозначність і драматичний потенціал. Важливими видаються й подальші порівняльні аналізи творчості О. Миколайчука-Низовця в контексті української драматургії «перехідної доби», де фантазмагоричні моделі, екзистенційна проблематика та ігрові структури формують нові режими драматичного наративу. Усе це розширює можливості інтерпретації та дозволяє не лише реконструювати творчий процес драматурга, а й відчитувати рух української драми у більш широкому культурному й естетичному контексті.

Список використаних джерел

- Вірченко Т. І. Художній конфлікт в українській драматургії 1990–2010-х років: дискурс, еволюція, типологія : монографія. Кривий Ріг : Видавничий дім, 2012. 336 с.
- Гнатюк М. М. Текстологічні студії: [навч. посіб.]. Київ : ВПК «Експрес-поліграф», 2011. 156 с.
- Іліаді О.І. Проблеми текстології та дискурсології: навчальний посібник. Одеса, 2023. 166 с.
- Миколайчук-Низовець О. Алхімія часу : зб. драм. творів. Київ : Світ Знань, 2019. 347 с.
- Страйк ілюзій : антологія сучасної української драматургії* / авт. проекту та упоряд. Н. Мірошниченко. Київ : Видавництво Соломії Павличко «Основи», 2004. 370 с.:
- Федик Т., Вірченко Т. Алхімія часу Олега Миколайчука-Низовця. *Українська літературна газета*. 2021. № 13 (305). <https://litgazeta.com.ua/interviews/alkhimiia-chasu-oleha-mykolajchukanyzovtsia/> (дата звернення: 15.11.2025).
- Юган Н. Л. Фантастика та фантазмагорія в сучасній українській драматургії (конфлікт та персонаж). *Alfred Nobel University Journal of Philology*. 2019. № 1. С. 202–215.

References

- Fedyk, T., Virchenko, T. Alkhimiia chasu Oleha Mykolaichuka-Nyzovtsia *Ukrainska literaturna hazeta*. 2021. N. 13 (305). <https://litgazeta.com.ua/interviews/alkhimiia-chasu-oleha-mykolajchuka->

nyzovetsia/ (15.11.2025).

- Hnatiuk, M. M. Textological Studies : textbook. Kyiv : VPK "Ekspres-polihraf", 2011. 156 p.
- Iliadi, O. I. Problems of Textology and Discourse Studies : [textbook]. Odesa, 2023. 166 p.
- Miroshnychenko, N. (proj. author, comp.). Straik iliuzij [Strike of Illusions] : anthology of contemporary Ukrainian drama. Kyiv : Solomiia Pavlychko "Osnovy" Publishing House, 2004. 370 p.
- Mykolaichuk-Nyzovets, O. Alkhimiia chasu [The Alchemy of Time] : collection of dramatic works. Kyiv : Svit Znanj, 2019. 347 p.
- Virchenko, T. I. Artistic Conflict in Ukrainian Drama of the 1990s–2010s: Discourse, Evolution, Typology : monograph. Kryvyi Rih : Vydavnychi Dim, 2012. 336 p.
- Yuhan, N. L. Fantasy and phantasmagoria in contemporary Ukrainian drama (conflict and character). Alfred Nobel University Journal of Philology. 2019. № 1. S. 202–215.

O. MYKOLAICHUK-NYZOVETS' PLAY «TAKE THE WAITER DOWN FROM HEAVEN, OR WHY DO WE NEED LAST YEAR'S SNOW»: AN ATTEMPT AT A TEXTUAL READING

Valeria Kovbasa, second-year student majoring «Philology; Library, Information and Archival Studies» at the Faculty of Ukrainian Philology, Culture and Arts of the Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University.

Olena Kuts, second-year student majoring «Philology; Library, Information and Archival Studies» at the Faculty of Ukrainian Philology, Culture and Arts of the Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University.

Zoya Pogrebova, second-year student majoring «Philology; Library, Information and Archival Studies» at the Faculty of Ukrainian Philology, Culture and Arts of the Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University

Daria Yatsenko, second-year student majoring «Philology; Library, Information and Archival Studies» at the Faculty of Ukrainian Philology, Culture and Arts of the Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University

The article is devoted to the textological analysis of two editions of Mykolaichuk-Nyzovets's play "Take the Waiter Down from Heaven, or Why Do We Need Last Year's Snow", which makes it possible to trace the evolution of the author's style and dramaturgical thinking. The study focuses on comparing lexical modifications, structural additions, and the expanded system of stage directions that significantly influence the formation of scenic logic, the psychological motivation of the characters, and the play's tempo-rhythm. The analysis also incorporates the playwright's interview, which allows the reconstruction of the author's creative laboratory and his understanding of dramaturgy as an open system capable of transforming in response

Молодий дослідник

to social challenges and audience experience. The study makes it possible to determine the play's place within the context of contemporary Ukrainian "transitional period" drama and to outline the prospects of its stage interpretations, in which the text emerges as a multilayered and dynamic dramatic organism. The research was conducted as part of an educational project during the study of the discipline "Textological Practicum".

Keywords: textology; contemporary drama; play editions; stage directions; conflict; character construction; stage text.